

Kredietmanagement

BELANG KREDIETRATING VOOR UW BEDRIJF

Hoe hoger de rating van uw bedrijf, hoe lager doorgaans de rentelasten. In dit artikel bespreken de auteurs hoe banken kredietaanvragen van bedrijven beoordelen. Omdat de kosten voor kredietverstrekking naar verwachting zullen stijgen, is het voor controllers belangrijk om meer inzicht te krijgen in de consequenties voor het kredietmanagement. Onder alle omstandigheden zullen ondernemingen veel meer aan hun eigen risicomanagement moeten doen om zo tot een beter inkoopbeleid van bancaire diensten en kredieten te komen.

DOOR JÜRGEN VAN GRINSVEN EN JOOP RABOU

Met de ingang van het jaar 2008 is het Basel II-akkoord in de EU van kracht. Het verplicht banken per individuele kredietaanvrager een gedetailleerde inschatting te maken van het kredietrisico. De inmiddels aangescherpte regels van Basel III hebben een grote impact op de winstgevendheid en het verstrekkingenbeleid van banken. Het maken van een inschatting van het kredietrisico behelst een complex proces van risico-identificatie, assessment en analyse van wat uiteindelijk tot een rating van de kredietaanvrager leidt. Deze rating bepaalt uiteindelijk de hoogte van het kapitaal dat de bank voor leningen van deze kredietaanvrager dient aan te houden. De hoogte van het door de bank aan te houden kapitaal bepaalt uiteindelijk de prijs voor het krediet.

Een kredietrating definiëren wij hier als een indicatie van de mate waarin de onderneming in kwestie aan haar rente- en aflossingsverplichtingen kan voldoen. Een hogere kredietrating kan leiden tot een afname van de door de bank gevraagde

rente aan de onderneming. De aan deze kredietrating ten grondslag liggende risicobeoordeling is hoofdzakelijk geba-

Hoe hoger de rating van uw bedrijf, hoe lager doorgaans de rentelasten

seerd op een negental criteria. Deze zijn grofweg in te delen naar harde financiële en zachte criteria:

1. historische en geprognosticeerde rentabiliteit en cashflows;
2. vermogensstructuur en solvabiliteit;
3. kwaliteit van de continuïteit van inkomsten en cashflows;
4. kwaliteit en tijdigheid van de informatievoorziening;
5. rentabiliteit van het eigen en het vreemde vermogen en de gevoeligheid van omzetschommelingen;
6. financiële flexibiliteit in relatie tot de toegang tot de kapitaalmarkt;
7. kwaliteit en risicohouding van het management;
8. positie van de kredietnemer in de branche en zijn toekomstperspectieven;
9. landenrisico.

Banken monitoren hun cliënten voortdurend op deze criteria, voeren onderzoeken uit en vergelijken data. Op basis van hun bevindingen vormen ze periodiek een oordeel over de resulte-

Bij dit artikel hoort de online cursus 'Kredietmanagement'

Met deze cursus kunt u punten behalen in het kader van uw permanente educatie (PE). Ter kennismaking kunt u de cursus 'Best in finance' gratis volgen en uw eerste studiepunten behalen.

Kijk voor meer informatie en een overzicht van alle cursussen op www.finance-control.nl.

rende kredietrating. De uitkomsten van de rating kunnen overigens per bank verschillen.

Voor een controller is het dus enerzijds van belang om betrouwbare informatie aan de bank te verstrekken en anderzijds om een goed inkoopbeleid te hebben voor de bancaire diensten en kredieten.

Verwachte verliezen en de criteria

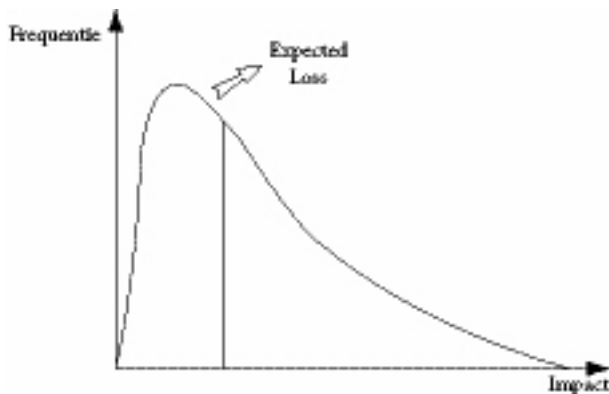
In essentie zijn er voor banken drie belangrijke aandachtspunten bij het meten en managen van het kredietrisico. Deze komen samen in de zogenaamde verwachte verliezen (*expected loss*, afgekort EL):

- ~ de kans op het niet voldoen aan de betalingsverplichtingen (de *probability of default*, afgekort PD);
- ~ het uitstaande krediet op het moment van een default (*exposure at default*, afgekort EAD); en
- ~ het daadwerkelijke verlies in geval van een default (*loss given default*, afgekort LGD).

De formule luidt dan: $EL = PD \times EAD \times LGD$ (zie figuur 1).

Het is belangrijk dat de kredietaanvrager zich realiseert dat de expected losses als kostprijselement (in de marge van de rente en prijs) van het te verlenen krediet wordt meegenomen. Bij beoordeling van een 'zeer hoog' risico kan een krediet op goede gronden worden geweigerd. Bij 'gemiddeld' risico kan het bijvoorbeeld voorkomen dat een beoordelingscommissie moet besluiten over het wel/niet verlenen van het krediet en het bijhorende rentetarief en overige voorwaarden. Bij 'laag' risico kan het krediet tegen reguliere voorwaarden worden verstrekt aan de kredietaanvrager.

Zonder in dit artikel al te diep in te gaan op de details, geven

Figuur 1.
Verwachte verliezen

wij hierna een beknopte uitleg van de genoemde criteria, die de input vormen voor de PD, ED en LGD.

Historische en geprognosticeerde rentabiliteit en cashflows

Hierbij schenkt de bank aandacht aan de ontwikkeling van de rentabiliteit (winstgevendheid) van de onderneming tot nu

80 procent van het risico ligt in het proces van het toekennen van het krediet en de overige 20 procent bij het beheer

toe, hoe de kasstromen zich in de afgelopen jaren hebben ontwikkeld en tevens hoe deze er in de toekomst zullen uitzien.

Vermogensstructuur en solvabiliteit

Op welke manier is de onderneming precies gefinancierd? Is er veel eigen vermogen aanwezig of is de onderneming gefinancierd met veel vreemd vermogen (bijvoorbeeld door een bank)?

Kwaliteit van de continuïteit van inkomsten en cashflows

De netto operationele cashflow kan getoetst worden aan de hand van definitieve jaarcijfers. Is de ontwikkeling conform de prognoses verlopen? Wat zijn bij negatieve ontwikkelingen de buffers en is de impact op de kredietverstrekking onderkend?

Kwaliteit en tijdigheid van de informatievoorziening

De bank beoordeelt de status van de administratieve organisatie en het risicobeheer. Is er een goed managementinformatiesysteem? Hoe wordt er omgegaan met tussentijdse cijfers en prognoses? Is de kwaliteit van de informatie betrouwbaar? Wordt de informatie tijdig geleverd? Wordt er door de directie of het management tijdig bijgestuurd naar aanleiding van de beschikbare informatie?

Rentabiliteit van het eigen en het vreemde vermogen en de gevoeligheid van omzetschommelingen

Door inzicht in de hoogte van de gemiddelde kostenvoet van het vreemd vermogen in relatie tot de kostenvoet van het eigen vermogen kan de onderneming juiste keuzes maken bij fluctuaties in de omzet. Wat is bijvoorbeeld een passende hoogte van het werkkapitaal bij omzetschommelingen?

Financiële flexibiliteit in relatie tot de toegang tot de kapitaalmarkt

Wat zijn bij uitbreiding of beperking van de commerciële slagkracht van de onderneming de ruimte en mogelijkheden om financieringen tijdig en adequaat aan de situatie te kunnen aanpassen? Wat zijn bijvoorbeeld de financiële mogelijkheden bij slecht betalende debiteuren, bij onderdekking van kredietverzekeringen e.d.?

Kwaliteit en risicohouding van het management

De bank beoordeelt ook de kwaliteit van het management van de onderneming. Wat zijn de ervaringen met het management tot nu toe? Hoe zijn belangrijke beslissingen tot stand gekomen? De bank onderzoekt bijvoorbeeld of er tijdig is ingegrepen in bepaalde (risicovolle) situaties en hoe de businessarchitectuur van de onderneming eruitziet. Verder let een bank bijvoorbeeld op de eventuele opvolging van het management.

Recente modellen zijn beter geworden in differentiatie en hebben een grotere voorspellende kracht

Positie van de kredietnemer in de branche en zijn toekomstperspectieven

De rol van de onderneming in de sector wordt beoordeeld. De bank analyseert de branche waarin de onderneming actief is. Hierbij worden de (potentiële) afnemers en leveranciers van de onderneming tegen het licht gehouden. Ook wordt de concurrentie bekeken. De bank kijkt naar de vooruitzichten in de branche op korte en lange termijn.

Landenrisico

De bank maakt een schatting van welke risico's een onderneming zoal kan lopen als gevolg van internationale activiteiten. Denk maar aan overstromingen, aardbevingen of politieke onrust in een land.

Kortom: de uitkomst van de van risico-identificatie, assessment en analyse van een cliënt bepaalt de rating. Het risico bepaalt de hoogte van het eigen kapitaal dat de bank voor leningen van deze specifieke cliënt moet aanhouden. Dit bepaalt, zoals hiervoor beschreven, uiteindelijk mede de prijs voor het krediet.

De inschatting van het risico is afhankelijk van de gevolgde methode, de kwaliteit van het management van de bank en in sommige gevallen van de individuele beoordeling door de plaatselijke bankdirectie of account manager.

Modellen, automatisering, SBR

In de praktijk zijn door banken veel verschillende modellen ontwikkeld om de rating van een individuele kredietaanvrager te bepalen. Veel van deze modellen zijn gebaseerd op eigen waarnemingen en ervaringen uit het verleden. Banken hebben hieruit bepaalde criteria kunnen vaststellen om het risiconiveau zo goed mogelijk te kunnen bepalen. De gegevens die aan de hand van deze criteria worden verzameld worden binnen een bank vaak als betrouwbaar en nauwkeurig beschouwd. Deze modellen worden ook gebruikt om voorspellingen te doen.

Zo is een vuistregel bijvoorbeeld dat 80 procent van het risico vooral ligt in het proces van het toekennen van het krediet en de overige 20 procent bij het beheer. Banken selecteren daarom ook steeds strenger 'aan de poort', ook bekend als *know your cliënt*-processen. Mede ingegeven door de marktwerking, kosten, ontwikkelingen in de informatietechnologie en de regelgeving maken banken steeds vaker gebruik van een geautomatiseerd proces voor de toekenning van een krediet.

Zo zijn er bijvoorbeeld kredietbeoordelingsbureaus (Fitch, Moody's) die ondernemingen raten. Beschikt een bank over deze ratings, dan kan het proces bijna geheel automatisch verlopen. De automatisering speelt een steeds grotere rol, bijvoorbeeld bij internetbanken waar men tegen lage kosten een zo goed mogelijk tarief wil kunnen bieden.

Indien een bank kredieten wil verstrekken aan niet-gerate debiteuren, dan kan het interne beoordelingssysteem worden gebruikt. Overigens worden de interne gegevens vaak vergeleken met de externe gegevens om zo goed te kunnen benchmarken.

Vanaf 1 januari 2013 is de Standard Business Reporting (SBR) de exclusieve aanlevermethode voor een aantal verplichte rapportages. SBR werkt met een wereldwijde rapportagetaal XBRL (eXtensible Business Reporting Language) en een gestandaardiseerde indeling (taxonomie). Zo is er bijvoorbeeld de algemene Nederlandse taxonomie en bankentaxonomie. Omdat ondernemingen rapporteren aan diverse overheidsinstanties (Belastingdienst, Kamer van Koophandel) en banken (nog niet verplicht), biedt SBR dus een kans tot verlaging van de werkdruk en kosten. Dit vergt echter mogelijkerwijs aanpassingen in de huidige administratieve processen en automatisering van ondernemingen.

De standaardaanlevering zorgt er vervolgens wel voor dat ondernemingen minder werk hebben aan het aanleveren van de benodigde gegevens. Voor de banken zal SBR een steeds belangrijker rol gaan spelen bij de risicobepaling van een kredietrapportage. Denk maar aan een kredietaanvraag of het opnieuw beoordelen van een lopend krediet.

Een drietal banken (ABN AMRO, ING en Rabobank) hebben zich verenigd in het Financiële Rapportage Coöperatief (FRC). Een van de activiteiten is de opgestelde Bancaire Infra-

structurele Voorzieningen (BIV), wat de elektronische aanlevering voor ondernemers nog eenvoudiger maakt.

Implicaties voor kredietaanvrager

Mede ingegeven door de vigerende wet- en regelgeving dienen banken steeds vaker de blauwe ogen van de kredietaanvrager te negeren en periodiek betrouwbare informatie in te winnen. Dit wordt onder andere gedaan door criteria aan te scherpen, betere differentiatie, data-analyse, modellering en standaardisatie in aanlevermethoden.

Recente modellen zijn beter geworden in differentiatie en hebben een grotere voorspellende kracht. Hierdoor zijn banken beter in staat om (vooraf) de rentabiliteit van een relatie te beoordelen. Hiermee worden een aantal belangrijke doelen gediend:

- ~ De gemiddelde kwaliteit van de uitstaande kredieten wordt beter.
- ~ Mogelijke toekomstige kredietverliezen worden lager.
- ~ Banken kunnen kredieten scherper prijzen.
- ~ Het aan te houden kapitaal kan worden gereduceerd.

Als ondernemingen beter in staat zijn om de criteria te doorzien waarmee banken de kredietbeoordeling verrichten, dan kunnen ze de kosten voor vreemd vermogen verlagen.

Doordat banken hun eigen methoden en criteria hanteren kunnen er verschillen zitten in de beoordeling van een on-

derneming. Uiteraard zullen banken hun precieze methodieken en beoordelingscriteria niet prijsgeven. Ondernemingen zouden zo immers naar het gewenste resultaat kunnen toewerken. Desalniettemin is het verstandig om een beter begrip te krijgen van de methoden en criteria die banken gebruiken. Heel veel werk is dat niet. Er is in Nederland immers slechts een handjevol banken, in tegenstelling tot bijvoorbeeld Duitsland.

Wat daarbij opvalt, is dat de vier grote banken in Nederland 80 procent van alle kredieten verstrekken terwijl in Duitsland de vijf grootste banken slechts 10 procent van de kredieten verstrekken.

De implicaties van een slechte rating kunnen echter grote gevolgen hebben voor uw onderneming. Kortom, wij geven u graag wat huiswerk mee om uw onderneming eens tegen de lat te leggen van de criteria die we in dit artikel noemden. Tijdig anticiperen helpt u enerzijds met een goed inkoopbeleid voor kredieten en anderzijds met de voorbereiding op de geautomatiseerde informatievoorziening SBR.

Dr. ing. Jürgen van Grinsven is directeur governance, risicomanagement en compliance bij Artena en is parttime verbonden als kerndocent aan Nyenrode – school of accountancy en controlling. Joop Rabou RA RE is werkzaam als manager riskmanagement bij Rabobank Nederland – directoraat particulieren.